

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

**SORUŞTURMA
KOVUŞTURMA
YARGILAMA
CEZA VE İNFAZI
TUNCELİ
RAPORU
1998
ve
2000**

**TBMM İNSAN HAKLARINI
İNCELEME KOMİSYONU
YAYINLARI**

Adres:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme
Komisyonu
06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel :

(0.312) 420 54 33 - 34

Fax :

(0.312) 420 53 94

Web :

<http://www.tbmm.gov.tr>

e-mail:

inshkkom@tbmm.gov.tr

Dizgi :

Mihriban ATMACA

Kapak Karikatürü:

Mete GÖKTÜRK

Kapak Düzenl:

Cenk ÇINARBAŞ

Çalışma Raporunun dağıtımı
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yapılmaktadır.
İçindeki bilgiler kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SORUŞTURMA - KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI

TUNCELİ RAPORU

1998 ve 2000

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for transparency and accountability, particularly in financial matters. The text outlines various methods for organizing and storing data, including digital databases and physical filing systems.

2. The second section focuses on the role of technology in modern record management. It highlights how software solutions can streamline processes, reduce errors, and improve access to information. Examples of specific tools and platforms are provided, along with a discussion on the security measures necessary to protect sensitive data from unauthorized access or loss.

3. The third part of the document addresses the challenges associated with long-term data retention and archiving. It explores the legal requirements for preserving records and the potential risks of data degradation over time. Recommendations are made for implementing robust backup strategies and for regularly reviewing and updating archival policies to ensure compliance with current regulations.

4. The final section discusses the importance of training and education for staff involved in record management. It stresses that effective record-keeping is not just a technical task but also a cultural one that requires ongoing learning and development. The text provides guidance on designing training programs, identifying key competencies, and fostering a culture of data integrity and responsibility within the organization.

SUNUŞ

Anayasamızın 2 nci Maddesi Cumhuriyetimizin niteliklerini "insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti" şeklinde tanımlamıştır. Anayasamızın 81 inci Maddesi ise milletvekili andı ile milletvekilliğini bu ilkelere bağlılıkla koşullandırmıştır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuzun kuruluşunu düzenleyen 3686 sayılı Yasamız da bu amaç ve ilkeler doğrultusunda Türkiye'nin tercihinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda demokrasinin, insan haklarının ve hukuk devletinin gereği ve geliştirilmesi için çalışmak, biz Komisyon üyesi milletvekillerinin temel görevi olduğu kadar milletvekilliğinin de vazgeçilmez şartıdır.

Komisyonumuz Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemleri üzerindeki bu bir dizi çalışmasını özverili bir biçimde sürdürmüş ve hazırlanan raporlarla sonuçlandırmıştır. "Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000" bu bir dizi çalışmanın basılan altıncı raporudur. Yaptığımız incelemelerle, hukuk devleti bilinci içinde yasalardan alınan yetki kullanılarak demokratik rejimin en temel unsuru olan Parlamentomuzun denetim işlevi yerine getirilmeye çalışılmıştır. Çalışma yönteminde ve raporlarda nesnel ölçütlere bağlı kalmaya, izleme sürecini uzun tutarak gelişmeleri de değerlendirmeye kapsamına almaya, devletimizin yıpratılmaması yönünde titiz davranmaya ancak yaşadığımız sorunların da bilgiye dayalı olarak ortaya konulmasında açık ve dürüst olmaya özen gösterilmiştir.

Meclis Başkanımız Sayın Yıldırım AKBULUT, çalışmalarımıza ve raporlarımıza Meclisimizin en üst Makamı olarak sahip çıkmışlar, gereği hususunda her türlü destek için emir ve müsaadelerini esirgememişler ve bizleri onurlandırmışlardır. Komisyonumuz adına zati alilerine saygılarımla şükranlarımızı arz ederim.

Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Tunceli (1998 ve 2000) Raporunun hazırlanmasında büyük emekleri geçen, 1998 yılı Alt Komisyon üyelerimizden Malatya Milletvekili Sayın Yaşar CANBAY ile İstanbul Milletvekili Sayın Osman KILIÇ'a, Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın İonna KUÇURADI'ye, 2000 yılı çalışmalarımızda Alt Komisyonumuzda yer alan, çalışmalarından kıvanç duyduğum Manisa Milletvekili Sayın Hüseyin AKGÜL ile Malatya Milletvekili Sayın Yaşar CANBAY'a ve Alt Komisyon Heyetlerimizin diğer uzman ve teknik elemanlarına minnetimi ifade ederim.

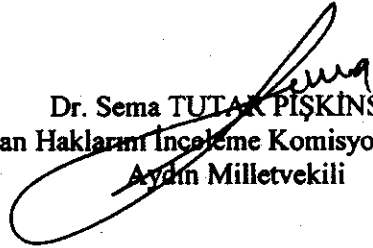
Raporu; insan haklarına saygının getirdiği özen ve üslup çerçevesinde, toplantılarımıza katılarak partiler üstü bir anlayışla inceleyen, uyumlu ve özverili çalışan, sonucu oybirliğiyle kabul eden Komisyonumuzun tüm üyelerine, rapora emeği geçen Komisyon sekreteryamıza ve Basımevi Müdürlüğümüze şükranlarımızı sunarım.

Raporumuz ile ilgili çalışmalar kapsamında ziyaret ettiğimiz tüm kurumlarımızın yetkilileri ile çalışanlarına, incelemelerimiz sırasındaki yardımları ile sağladıkları katkı ve gösterdikleri ilgi için Komisyonumuz adına teşekkür ederim. Ayrıca Tunceli Cezaevinde görüştüğümüz tüm hükümlü ve tutuklulara - bizlere geleneksel konukseverlikleri ile ikram ettikleri çaylarını içerken bizlerle acılarını, kaygılarını, umut ve umutsuzluklarını hiç çekinmeden paylaştıkları için - esenlik dileklerimizi ve teşekkürümüzü sunarım.

Bu süreçte bizleri arayarak katkılarını esirgemeyen, konulara duyarlı olan ve duyarlı olmaya davet eden pek çok değerli katkı sahibi ile raporun kamuoyuna mal edilmesine özen gösteren tüm basın ve medya kuruluşlarına Komisyonumuz adına teşekkür ederim.

Raporumuzun yayımlandığı tarihten itibaren gereğinin ve iyileştirmelerin yapılabilmesi için çözüme yönelik çabalar hususunda katkı sağlayacaklarından emin olduğumuz yasama, yürütme ve yargı organlarımıza, sivil kişi ve kuruluşlara şimdiden şükranlarımızı sunarım.

Belirtilen amaç ve ilkeler kapsamında hazırlanmasına çaba gösterdiğimiz "Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000" isimli Raporumuzu Türkiye'nin tanımlanan konulardaki tercihlerini ve kararlılığını yansıtabilmesi inancı ve umutlara yol olması temennisi ile saygılarımla sunarım. Mayıs 2000

Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı
Aydın Milletvekili

İÇİNDEKİLER

Sayfa
No

I. RAPORUN HAZIRLANIŞI	1
A. AMAÇ	1
B. YÖNTEM	1
II. CEZAEVLERİNDEKİ İNCELEMELER	2
A. CEZAEVİ İLGİLİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER	2
1. PÜLÜMÜR CEZAEVİ (1998)	3
2. TUNCELİ CEZAEVİ (1998)	3
3. TUNCELİ CEZAEVİ (2000)	4
B. KOĞUŞLARDA YAPILAN GÖRÜŞMELER	5
C. HEYETİMİZİN CEZAEVİ KOŞULLARINA İLİŞKİN SAPTAMALARI (1998-2000)	7
III. TUNCELİ GÜVENLİK BİRİMLERİNDE YAPILAN İNCELEMELER	7
1. EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ (1998)	7
2. EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ (2000)	8
3. ŞEHİT NAHİT BULUT POLİS KARAKOLU (2000)	10
4. İL JANDARMA ALAY KOMUTANLIĞI (1998)	10
5. İL JANDARMA ALAY KOMUTANLIĞI (2000)	11
IV. TUNCELİ ADLİYESİNDEKİ İNCELEMELER	11
A. 1998 YILINDA	11
B. 2000 YILINDA	12
V. TUNCELİ DEVLET HASTANESİNDEKİ İNCELEMELER	13
A. 1998 YILINDA	13
B. 2000 YILINDA	13
VI. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	14
A. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA	15
B. YARGILAMA	16
C. CEZA VE İNFAZI	16
D. SONSÖZ	16

VII. EKLER	19
<i>Ek 1. 10 Şubat 1998 Tarihli Komisyon Kararı</i>	19
<i>Ek 2. 22 Nisan 1998 Tarihli Başkanlık Divanı Kararı</i>	23
<i>Ek 3. 4 Mayıs 1998 Tarihli Başkanlık Oluru</i>	27
<i>Ek 4. 22 Şubat 2000 Tarihli Komisyon Kararı</i>	31
<i>Ek 5. 29 Mart 2000 Tarihli Başkanlık Oluru</i>	35
<i>Ek 6. 1998 Yılı Tunceli Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemlerine İlişkin Alt Komisyon Heyetinin Çalışması ile İlgili TBMM Tutanakları</i>	39
<i>Ek 7. 2000 Yılı Tunceli Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemlerine İlişkin Alt Komisyon Heyetinin Çalışması ile İlgili TBMM Tutanakları</i>	57
<i>Ek 8. 2000 Yılı Alt Komisyon Heyetinin Alt Komisyon Raporu Sunum Yazısı</i>	115
<i>Ek 9. Komisyon Raporunun Basım Onayı</i>	119

I. RAPORUN HAZIRLANIŞI

A. AMAÇ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun amacı, 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasanın 1 inci maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek biçiminde tanımlanmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, bu amaç doğrultusunda ve kendisine tanınan yetki kapsamında, 20. Dönem içinde 10 Şubat 1998 tarihinde yaptığı toplantıda; ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ'den oluşmasına karar vermiştir (Ek 1, Ek 2).

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, Heyet Üyeleri İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY 3-4 Mayıs 1998'de Tunceli'de Cezaevi, Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Alay Komutanlığı, Adliye ve Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ katılamamıştır.

Komisyon, 21. Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir (EK 3). Bu karar doğrultusunda Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, Heyet üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Tunceli'de ikinci kez 1-2 Nisan 2000 tarihlerinde soruşturma - kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemleri ile ilgili incelemelerde bulunmuşlardır (EK 4).

Tunceli ilindeki Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve Heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve bu rapor hazırlanmıştır .

B. YÖNTEM

Tunceli ilinde Cezaevine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevindeki koğuşlar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler ve koğuşlar gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz Tunceli İl Emniyet Müdürlüğünü ve Tunceli İl Jandarma Alay Komutanlığı'nı ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Tunceli Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak için Tunceli Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografları ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Rapor içeriğinde (•) işareti ile sunulanlar konu ile ilgili ikinci şahısların beyanlarıdır. (►) İşareti ile belirtilenler ise Heyetimizin tespitleridir.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 11.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "**Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000**" gereği için basılarak yayımlanmıştır (Ek 8, Ek 9).

Alt Komisyon çalışmalarına ait olan 1998 yılı TBMM Tutanakları Ek 6'da, 2000 yılı TBMM Tutanakları ise Ek 7'de sunulmuştur.

Heyetimizin incelemeleri sırasındaki ilk gözlemi, 1998 yılına göre 2000 yılında Tunceli il merkezinin son derece hareketli ve aktif yaşama dönmeye başladığı içinde olduğudur.

II- CEZAEVİNDEKİ İNCELEMELER

A- CEZAEVLERİNDE İLGİLİLER İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

1- PÜLÜMÜR CEZAEVİ (1998)

Pülümür Cezaevinde bir tutuklu ve bir bekçi ile görüşen Heyetimiz şunları saptamıştır: Pülümür Cezaevi 1992 yılında yapılmış ancak cezaevi olarak kullanılmamıştır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1).

- Cezaevinde bir mahkum ve onu bekleyen bir görevlilerden başka kimsenin olmadığı görülmüştür (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1).
- Çoğu zaman boş olduğu söylenen binanın askeri birlikler tarafından kullanıldığı ifade edilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1).
- Binada yapılacak tadilat için Bakanlıktan ödenek istenmiş, ancak o ana kadar ödenek çıkmamıştır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1).

Yaptığı incelemeler sonucunda Heyetimiz;

- ▶ **Pülümür Cezaevine ait Binanın tadilattan sonra eğitim, kültür vs. faaliyetleri için çok amaçlı olarak kullanılabileceği kanısına varmıştır.**
- ▶ **2000 yılındaki incelemelerde Pülümür Cezaevinin kapanmış olduğu görülmüştür. Bina halen boş olarak durmaktadır.**

2- TUNCELİ CEZAEVİ (1998)

Tunceli Cezaevinde Cumhuriyet Başsavcısı ve Cezaevi Müdürü ile yapılan görüşmelerde Heyetimize ifade edilenler ile Heyetimizin saptadıkları;

- ▶ Mahkum sayısı biri bayan, toplam 17 kişidir.
- ▶ Adliyede 7 hakim ve 3 savcı görev yapmaktadır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1)
- Başsavcı tarafından ilin doktorlar açısından “cazip” olduğunu ancak yine de gelmekte isteksiz olduklarını ifade edilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.3).
- Terör nedeniyle birçok yerde, özellikle ilçelerde keşif yapılamadığı için kamulaştırma davaları sonuçlandırılmamaktadır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.14).
- Başsavcı ilde çok fazla adli vaka olmadığını, adliyeye gelen yıllık ortalama 700-750 hazırlık evrakının 450-500’ünün siyasi nitelikli olduğunu söylemiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1).
- Tunceli, Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) açısından Malatya DGM’ye bağlı olduğundan, evraklar ve sanıklar buraya gönderilmektedir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1)
- Tunceli’de Baro olmadığı için avukatlar Elazığ Barosuna bağlı olarak çalışmaktadırlar (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.1).
- ▶ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) sağlıklı işletilememektedir (Örneğin CMUK avukatlarının listesi yok) (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.2-3).
- Kriminal incelemeler Malatya’ya, balistik incelemeler Diyarbakır veya Ankara’ya gönderilmektedir (Tunceli Tutanak 1988 Sayfa no.2).

- Terör tutuklularıyla adli tutukluların evraklarının adli tıpta incelenme süresi değişmektedir. Terör tutukluları için bu sürenin uzun olmasına gerekçe olarak da “15 yıldır süren bir zaman diliminde bu suç eşyaları değişik bölgelerde ele geçiyor” denilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.2).
- Ankara Jandarma Kriminal Laboratuvarına hiç tetkik gönderilmediği söylenmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.2-3).
- Adli tıp raporları hastane, savcılık ve polis için üç suret olarak düzenlenmektedir (Tunceli Tutanak 1998 Sayfa no.3).

3- TUNCELİ CEZAEVİ (2000)

Heyetimiz Tunceli Cezaevinde

- Tunceli Cezaevinde 1 Nisan 2000 tarihi itibariyle mahkum sayısı biri bayan 25 kişidir.
- 30 erkek, 5 bayan 35 infaz koruma memuru, 6 infaz koruma başmemuru ve diğer görevliler olmak üzere, toplam cezaevi çalışanı sayısı 52'dir.
- Cezaevinde kadrosu bulunmasına rağmen doktor, sağlık memuru, psikolog, öğretmen ve sosyal çalışmacı yoktur.
- Cezaevi dış duvarlarının tamamlanması hem dış güvenliği daha iyi sağlanmış hem de mahallenin içinde kalan cezaevinin daha az farkedilmesine yol açmıştır.
- Çalışan personel ise yemek konusunda problem olduğunu, Bakanlığın kendileri için tahsis ettiği günlük iye bedelinin yeterli olmadığını belirtmiştir.

B. KOĞUŞLARDA YAPILAN GÖRÜŞMELER

1- 4. KOĞUŞ (1998)

Heyetimiz tarafından koğuştaki hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmelerde Heyetimize iletilen konular:

- Bu koğuşta bulunan üç kişinin üçü de hükümlüdür (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.4).
- Bir hükümlü tutuklu olduğu dönemde Emniyetteki 13 günlük sorgusu sırasında kendisine “*elektrik, su, dayak... ne varsa*” uygulandığını iddia etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.4).
- İşkence izlerinin merhemle tedavi edildiği ve “Darp, cebir yoktur” raporu verildiği iddia edilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.5).
- Bir hükümlü tutuklu olduğu dönemde TEM (Terörle Mücadele)’deki sorgusu sırasında yüzünde sigara söndürüldüğünü söylemiş, Heyet başkanı Dr. Sema PİŞKİNSÜT de hekim olarak aşağıdaki saptamayı yapmıştır: “*Yüzün sağ tarafında burun yan kısmında yanakta, 1.5-2 cm çapında skatris doku. Alın, burun hizasında 1 cm çapında yanık izi var*” (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.5).
- Bir mahkum TEM sorgu odasında el ve ayak parmakları ile idrar yollarına ince bir kablo bağlanarak kendisine elektrik verildiğini, ardından askıya alındığını, sorgu sırasında yoğun bir sözlü hakarete uğradığını, bazen de vücuduna sıcak su damlatıldığını iddia etmiştir. Aynı kişi su verilen yeri “*Bu tuvaletle tazyikli su odası yanyanadır. Tuvalete giderken iki kapı var; sağ kapı tuvalete, sol kapı da su verilen yere gidiyor*” şeklinde tarif etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.5).
- Bir hükümlü, yeğeni kırsalda diye “*ailesinin bütün üyelerinin yardım ve yataklık suçundan alındığını*” söylemiştir (Tunceli Tutanak Sayfa no.5).
- Eşi şeker hastası olan bir hükümlü iğnesi için Valiye gittiğini, Sosyal Dayanışma Fonunda çalışan Ç..... diye birisinin kendisine “*siz PKK’ya yardım yataklıktan içeriye düşmüşsünüz, veremeyiz*” dediğini iddia etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.5).
- Bir kişi 1996’da tutuklandığında TEM’deki sorgusunda kendisine elektrik verildiğini, Komiser Muavininin dişini kırdığını iddia etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.4-5).
- Başka bir mahkum “*koltuk altlarına pamuk gibi bir şey bağlanarak askıya alındığını ve kendisine elektrik verildiğini*” iddia etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.5).
- Hükümlülerden biri de cezaevinde kötü muamele görmediğini söylemiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.6).

2- 3. KOĞUŞ (1998)

Koğuşta yapılan görüşmeler sırasında tutuklu ve hükümlüler şu hususları Heyetimizin dikkatine sunmuştur:

- Askerin, ziyaretçilere kötü davrandığından, serbest olan şeylerin dahi içeri alınmasına izin verilmediğinden şikayet edilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.6)
- İzmir Bornova'da yakalandığını söyleyen bir hükümlü "*nüfus cüzdanında Tunceli yazıldığı*" için kendisine daha kötü davranıldığını iddia etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.7).
- Bazı hükümlüler "*Kürt oldukları gerekçesiyle*" hak etmedikleri cezalara çarptırıldıklarını düşünmektedir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.7).
- Bir hükümlü Elazığ Cezaevinde hücrelerdeki siyasi suçluların "*ziyaretçin var, avukatın var*" diye alınıp dövüldüğünü iddia etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.7-8).
- Bir mahkumun "*Şimdi bizim yediğimiz işkenceleri geri veremezsiniz, yattığımız güzel günleri geri getiremezsiniz. Önemli olan bundan sonra bu insanların derdine merhem olun, akan kanı durdurun*" şeklindeki sözleri Heyetin dikkatini çekmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.9).
- Koğuşta bulunan tutuklu ve hükümlüler aramalarda çoğu zaman eşyaların dağıtılmasından şikayet etmiştir.
- Bazı mahkumların cezaevine dışarıdan daha güvenli gördüğü saptanmıştır. "*burası da güvenlik yeri, en azından rahat olurum, herhangi bir işkence görmem. Çünkü, çıktığımda mutlaka asker olsun, polis olsun, emniyet teşkilatı olsun sen Tuncelili'sin, bize bilgi vereceksin, kim söylemiştir, kim bilmem şudur, odur.*" (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.10).

3- 2., 3. ,4. ve 5. KOĞUŞLAR (2000)

- 3. koğuştaki tutuklu ve hükümlüler, bu koğuşta 12 kişi kaldıklarını, 1998 ziyaretinden kalan 3 ya da 4 kişi olduğunu, fazla bir problemlerinin olmadığını, cezaevi koşullarının nispeten iyi olduğunu, banyo yapabildiklerini, 700.000T.L.'lik iâşenin yeterli gelmediğini, çoğu şahsi ihtiyaçlarını kendilerinin karşıladığını belirtmişlerdir.
- 3.koğuştan bir tutuklu, Ovacık karakolundan dört gün nezarette kaldığını, orada dayak yediğini (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 5), bir başkası ise aynı yerde yediği dayaktan ötürü hâlâ belinin ağrıdığını, kendisinin doktora muayeneye götürüldüğünü ama doktorun muayene etmeden sağlam raporu verdiğini (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 6) belirtmiştir

- 3. koğuştan bir başka hükümlü ise, buraya Elazığ Cezaevi'nden gönderildiğini, Elazığ Cezaevi'nde kötü muameleye maruz kaldığını, bahçede falakaya yatırıldığını, üzerine soğuk su döküldüğünü (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 8) belirtmiştir.
- 2. koğuştaki kalan bayan siyasi tutukulu ise hiçbir probleminin olmadığını, çocuğunun kreşe gönderildiğini belirtmiştir (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 11).

C- HEYETİMİZİN CEZAEVİ KOŞULLARINA İLİŞKİN SAPTAMALARI (1998-2000)

- ▶ 1998 ziyaretinde cezaevinin doktor, diş doktoru, öğretmen, sosyal çalışmacı ve psikolog kadrolarının boş olduğundan bu yönde herhangi bir çalışmanın olmadığı saptanmıştı. Bu konuda geçen iki yıllık zaman zarfında hiçbir gelişme olmamıştır.
- ▶ 1998 ziyaretinde Tunceli E Tipi Kapalı Cezaevinde bulunan en eski tutuklunun tutukluluk süresi yaklaşık 1.5 (5.1.1997) yıldır.
- ▶ 2000 yılındaki ziyarette, genelde tutuklu ve hükümlülerin Tunceli'den alınmadığı için Tunceli Emniyet Müdürlüğü ve karakolları hakkında pek bir fikirlerinin olmadığı görüldü. Ancak bazı tutuklu ve hükümlülerin geldikleri yerlere ilişkin işkence ve kötü muamele iddialarına rastlandı.
- ▶ Kütüphane koşullarının iyi olmadığı, kitapların çok eski olduğu, tüm mahkumların okur yazar olmasına rağmen kimsenin kitaplardan yararlanmadığı saptandı (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 14).

III- TUNCELİ GÜVENLİK BİRİMLERİNDE YAPILAN İNCELEMELER

1- EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ (1998)

Emniyet Müdürlüğündeki incelemeler sırasında Emniyet Müdürü, Emniyet Amiri, Sorgu Büro Amiri ve sorguda görevli personelle yapılan görüşmelerde şu hususlar Heyetimizin bilgisine sunulmuştur:

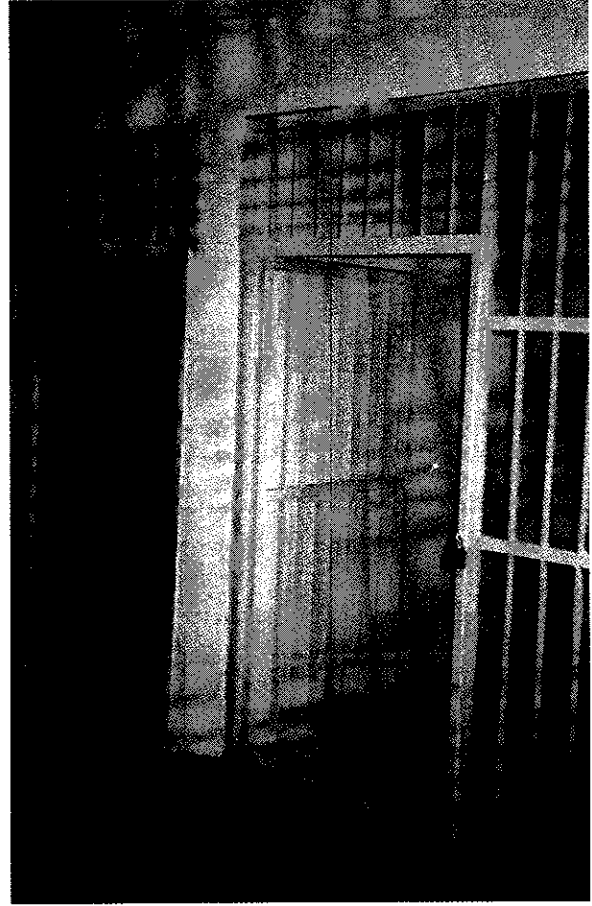
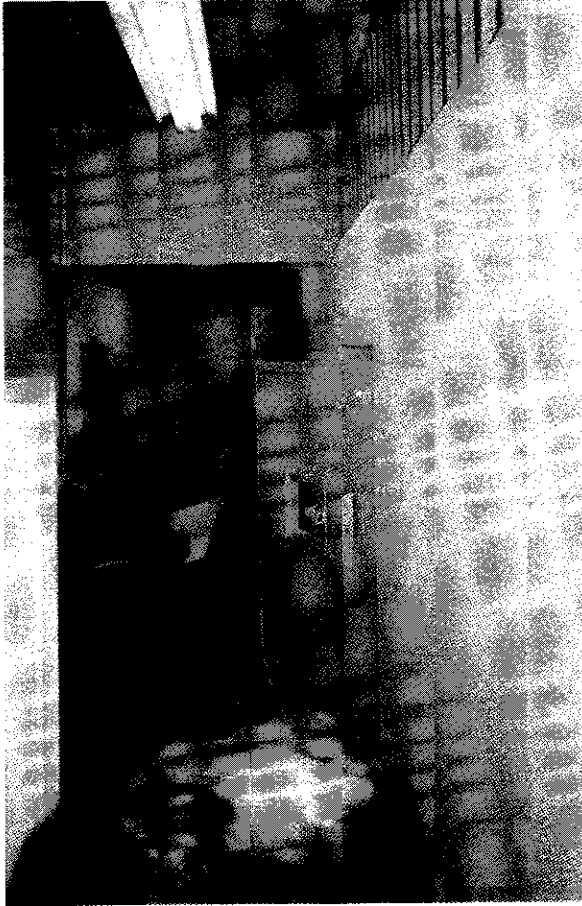
- Şehrin girişi, çıkışı ve il merkezi olmak üzere üç noktadaki bilgisayarlarla arananlar takip edilmektedir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.10).
- 1.1.1998 itibarıyla arananların sayısı 2.235'tir. Terör suçlusu olarak aranan 1.072 kişinin ne kadarının gıyabi tutuklama kararı olduğuna dair istenen bilgi, "verebiliriz" denilmesine rağmen verilmemiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.10).

- Sorgu personelinin sadece bir kısmı kurs gördüğünü söylemiştir. Bu kurslar da birkaç haftalık kısa süreli kurslardır.
- Sorgu personelinin ifadesine göre, suçluya kendilerinin de devlet görevlisi olduğunu, kendisine sahip çıkabileceklerini, yardımcı olabileceklerini söylediklerinde suçlu ikna olup rahatlıkla ifade vermektedir! (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.12).

2- EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ (2000)

Yaklaşık iki yıl sonra Tunceli Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan bu ziyarette aşağıdaki hususlar saptanmıştır:

- ▶ Emniyet Müdürlüğü ve personelinde aktif bir çalışma ve olumlu pekçok iyileşme mevcut olduğu görülmüştür.
- ▶ Ziyaret tarihi itibari ile Emniyet Müdürlüğü nezarethanesi kadın ve erkek olmak üzere standartlara uygun iki ayrı nezarethane olarak düzenlenmekte idi. (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 32).

Tunceli Emniyet Müdürlüğü'nün standartlara uygun düzenlemeleri yapılan nezarethaneleri

- » Daha önce Terörle Mücadele Şubesi'nde kullanılan nezarethanelerin küçük olması sebebiyle artık depo olarak kullanıldığı, diğer nezarethanelerin ise aradaki duvarlar yıkılarak genişletildiği ve standart ölçülere getirildiği tespit edildi (Tunceli Tutanak 2000, Sayfa 36).
- » İki yıl önceki ziyaret sırasında fiş bürosunda bilgisayara girilmeye çalışılan bilgilerin hâlâ kullanılmadığı, hâlâ tam olarak otomasyona geçilemediği, bu konudaki bilgilerin GBT'den sağlandığı tespit edildi (Tunceli Tutanak 2000, Sayfa 33).
- » Tunceli il merkez nüfusunun 21.000, il nüfusunun 85.000 olduğu, Emniyet Müdürlüğü fiş kısmında ise 32.000 kişinin fişi bulunduğu tespit edildi. Fişlerin renkleri hususunda görevliler yeterince aydınlatıcı olamadılar.

Tunceli Emniyet Müdürlüğü'nün sorgu odası olarak kullanılan mekanlarından birisi

- » Toplam sekiz olan sorgu personelinden sadece ikisinin üç aylık terör ve sorgu kursu aldıkları tespit edildi (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 37).
- » Sorgu personeli arasında hiç bayan görevli olmaması ise görevli personel tarafından “*bu psikolojiyi çözmek biraz da erkek işi*” olarak açıklandı (Tunceli Tutanak 2000, Sayfa 39).
- » 02.04.2000 tarihi itibarıyla arananların sayısı 1663'tür.
- » Emniyet Müdürlüğü TEM sorgu mekanlarında 1998 yılına göre tadilat ve düzenlemeler yapılmış olduğu, bazı sorgu mekanlarının bölünerek aynalı odalar haline getirildiği, sorguların kamera ile izlenebildiği görüldü.

3- ŞEHİT NAHİT BULUT POLİS KARAKOLU (2000)

Tunceli şehir merkezindeki iki karakoldan biri olan bu karakolun Heyetimizce incelenmesinde;

- ▶ Nezarethanelerin standarda uygun olduğu,
- ▶ 20.11.1998 genelgesinden sonra nezarethane defterindeki kayıtların düzgün tutulduğu, 1.04.2000 tarihine kadar 69 vakanın kayıtlı olduğu görüldü.
- ▶ Avukat listesinin Elazığ Barosu'ndan gönderilmiş olduğu,
- ▶ Elazığ Barosu'na kayıtlı avukatların Tunceli'de ikamet ettikleri saptandı.
- ▶ Karakol kayıtlarındaki suç konusunda, karşılıklı icrai rezalet çıkartmak ile görevli polis memuruna hakaret konularının yakalama nedeni olarak önemli ölçüde yer aldığı tespit edilmiştir.
- ▶ Doktor raporlarının sağlık ocağından alındıktan sonra kendilerine kapalı zarf içinde verildiğini ve bu raporların emniyet mensuplarınca açılmadan kapalı zarf içerisinde savcılığa polisimiz tarafından teslim edildiği karakoldaki görevli polisler tarafından anlatılmıştır.
- ▶ Bu uygulamanın yanlışlığı karakol yetkililerine Heyetimizce anlatıldı.
- ▶ Doktor raporlarının 1998 yılındaki dosyalarda mevcut olmadığı tespit edildi. 1999 yılından itibaren de devlet hastanesinden verilen raporların fotokopilerinin dosyaya konulmuş olduğu görüldü.

4- İL JANDARMA ALAY KOMUTANLIĞI (1998)

İl Jandarma Alay Komutanlığındaki incelemelerde Alay Komutanı ile görüşülmüş ve Heyetimizce aşağıdaki tespitler yapılmıştır.

- ▶ Nezarethanenin “pırıl pırıl” bir durumda olduğu görülmüştür (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.15). (Bir gün önce Erzincan İl Jandarma Alay Komutanlığı, Heyetimizce detaylı bir şekilde incelenmişti).
- ▶ İki katlı ranza, temiz pembe çarşaf, yeni terlikler, yan odada uzun bir masa ve etrafında sandalyeler, masaların üzerinde çiçekleriyle Jandarma Alay Komutanlığının nezarethanesi, gezilen 11 il içerisinde en “lüks” nezarethane olarak saptanmıştır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.15)
- ▶ Ayrılırken ilk defa Heyetimize karanfillerden oluşan bir buket verilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.15).

5- İL JANDARMA ALAY KOMUTANLIĞI (2000)

- Olayların ve terörün azaldığı ve kontrol altında olduğu ifade edilmiştir.
- İl Jandarma Alay Komutanlığına ait nezarethane ve sorgu mekanlarının standartlara uygun olduğu görüldü (Tunceli Tutanak 2000, sayfa 52-53)
- Pişmanlık yasasından yararlanan bir bayanın komutanlıkta kaldığı, önemli operasyonlara götürülerek bilgisinden istifade edildiği tespit edildi (Tunceli Tutanak 2000, sayfa 54-55).
- Heyetimiz ilden ayrılırken il sınırında Jandarma Karakol görevlilerince karşılandı ve çiçek verilerek uğurlandı

Heyetimiz Tunceli-Elazığ il sınırındaki jandarma karakolunda

IV- TUNCELİ ADLİYESİNDEKİ İNCELEMELER

A. 1998 YILINDA

Cumhuriyet Başsavcısı ile yapılan görüşmelerde Heyetimize ifade edilenler :

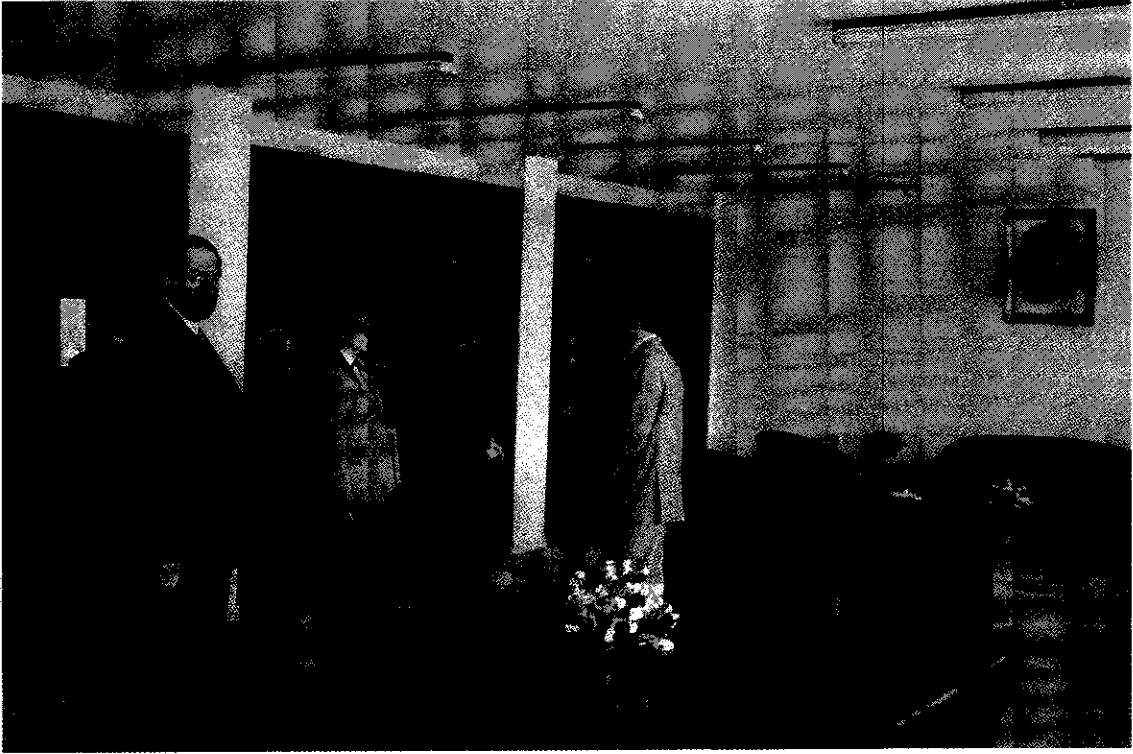
- Şehir merkezindeki davalar çok kısa sürede sonuçlandırılırken güvenlik nedeniyle keşfe gidilemediğinden ilçelerdeki davalar uzamaktadır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.14).

- Başsavcı bir yandan cezaevindeki şikayet kutularını kendisinin açtığını söylerken, diğer yandan da şikayet olursa kendisine bildirileceğini ifade etmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.14).
- Şehirde bulunan Özel Tim il çevresinde koruma görevi yapmakta, ayrıca Elazığ yolunda üst düzey memurların gidiş gelişlerine refakat etmektedir. Diğer yolcular jandarma konvoyuna tabidirler (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.14).

B. 2000 YILINDA

2000 yılında Tunceli Adliyesinde Heyetimizce tespit edilenler :

- Adliye binasının değiştiği görüldü. 1940'lerden kalma eski binanın yerine yeni taşınan modern bina ve bilinçli, konulara objektif yaklaşan yeni İl Cumhuriyet Başsavcısı Heyetimizce takdirle karşılandı.

Heyetimiz Tunceli Adliye binasındaki kütüphane ve toplantı salonunda

- Tunceli ilinde 6 savcı ve 5 hakimin çalıştığı tespit edildi (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa 27).
- Tunceli'de geçen yıla kadar 9 avukatın görev yaptığı, bir ara bu sayının 14'e çıktığı, ancak baro kurulabilmesi için en az 15 avukata gereksinim olduğu, bu yüzden avukatların Elazığ Barosu'na bağlı olarak çalıştıkları tespit edildi.

- Tunceli Başsavcısı tarafından bütün diğer hakim ve savcılar ile tüm emniyet mensuplarının katıldığı bir konferans düzenlenerek emniyetçe ifadesi alınan sanıkların tümünün tutuklanmayacağını, bir kısmının salıverilebileceğinin anlatıldığı belirtildi

V- TUNCELİ DEVLET HASTANESİNDEKİ İNCELEMELER

A. 1998 YILINDA

Heyetimizin hastanedeki bir uzman doktorla yaptığı görüşmede şunlar ifade edilmiştir:

- Hastanede uzman doktor sıkıntısı olduğundan acil vakalarda Elazığ'a sevk yapılmakta ancak güvenlik nedeniyle gidiş gelişler sorun olmaktadır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.2).
- Adli tıp raporlarını gündüz sağlık ocakları, gece acil servisler vermektedir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.13).
- ▶ Hastanede Patoloji laboratuvarı yoktur. Otopsiler genelde Malatya'ya gönderilmektedir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.13).
- ▶ Üçüncü katta pencere koşulları da dahil olmak üzere güvenliği olmayan normal bir oda mahkum koğu su olarak kullanılmaktadır (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.13).
- Doktor, 1.5 yıldır hastaneye hiç mahkum hastanın gelmediğini ifade etmiştir.
- ▶ Kayıt defterine "darp, cebir vardır/yoktur" yerine sadece rapor yazdıklarına dair not işlenmektedir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.13).
- Raporun bir suretinin hastanede kaldığı, diğer iki suretin birisinin savcılığa gönderildiği, diğerinin de sanığı getiren polis veya jandarmaya verildiği ifade edilmiştir (Tunceli Tutanak 1998, Sayfa no.13).

Heyetimizin saptamasına göre;

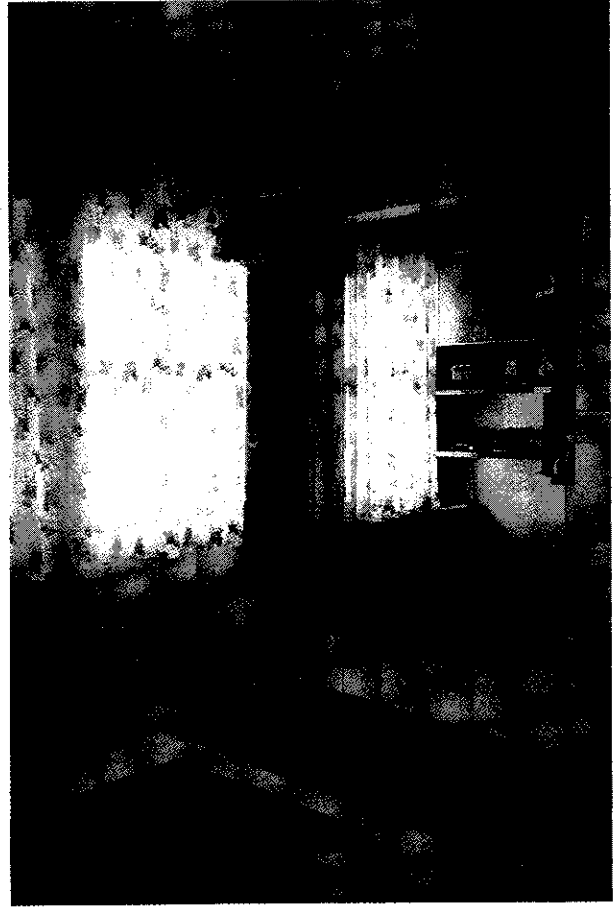
- ▶ Hastane inşaatı 1991 yılında bittiği halde eski görünümlü olup müteahhitlik hizmetleri kötüdür.

B. 2000 YILINDA

Heyetin Hastane Başhekim Vekili ile yaptığı görüşmede şunlar ifade edilmiştir:

- Acil serviste 7 pratisyen hekimin görevli olduğu (Tunceli Tutanak 2000 Sayfa16),

- ▶ Adli raporla konusunda Devlet Hastanesi'nin kendisine özel rapor kağıdı bastırıldığı, standart olan kendinden karbonlu pembe formların kullanılmadığı,
- ▶ Son üç içinde 177 adli vakaya rastlandığı, ancak kaç tane "**darp-cebir vardır**" raporu olduğunun bilinmediği
- ▶ Adli raporların üç nüsha olarak düzenlendiği, ancak asıl nüshanın kapalı zarf ile baş tabiplik tarafından savcılığa gönderilmesi gerekirken bu kurala uyulup uyulmadığının anlaşılamadığı tespit edildi.
- Uzman doktor kadrolarının boş olduğu, hekimler açısından çalışma koşullarının çok rahat olduğu ,ancak malzeme sıkıntısı çekildiği ifade edildi.
- ▶ Büyük ve çoğu alanı boş olan temiz bir hastane görüldü. Çocuk servisindeki oyun odası çok güzel döşenmişti.

Tunceli Devlet Hastanesi çocuk servisindeki oyun odası

VI- SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Heyetlerimiz 1998-2000 yıllarını kapsayan zaman aralığında Soruşturma-Kovuşturma, Ceza ve İnfazı sistemlerine ilişkin pek çok ilde incelemelerde bulunmuşlardır. Bu incelemeler sırasında çalışma kapsamındaki konulara yönelik en fazla gelişme, iyileştirme ve düzelmenin getirdiği farklılıkların il halkına yansımaları tespit etmiş olduğumuz ilimiz Tunceli olmuştur.

Yaklaşık son on sene içinde terör nedeni ile büyük sıkıntılar, baskılar, insan hakları ihlalleri, yaşama hakkı ve yaşam koşulları açısından da olumsuzluklarla karşılaşan Tunceli ilinde hâlâ Olağanüstü hal uygulaması ve şehre giriş çıkışlarda jandarma kontrolü olmasına rağmen özellikle il merkezinde yaşamın normale dönmeye başladığı gözlenmiştir.

Sadece 1998 yılı ile 2000 yılı arası süreci karşılaştırdığımızda bile şehir merkezinde çok büyük değişiklikler mevcuttur. Elbette henüz sıkıntılar, geçirilen acıların izleri tam olarak kapanmamıştır. Ancak şehir merkezi canlı, günlük yaşama ait aktiviteler mevcut ve esnaf, memur, sokaktaki halk huzuru oldukça yakalamış görünmektedir.

Güvenlik birimleri halkla ilişkiler konusunda geniş açılımlı çalışmalar içindedir. Gelir kaynaklarının kıt olmasına, üretime yönelik yeterli çalışmanın henüz olmamasına rağmen halkın ve gençlerin yurtdışı bağlantıları ile Tunceli halkının özdeki çağdaş düşünce ve insan ögesi yüksek kültürü, maddi olanaksızlıklarına rağmen sokaktaki insanın görünümünü oldukça düzgün kılmaktadır. Göç, işsizlik özellikle genç nüfusun erozyonu Tunceli ilçelerinde hali-hazırda maddi olanaksızlıkların ve canlanamayan yaşamın sebepleridir.

A. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

Mahkum, tutuklu ve sade halkın ifadelerinde, nüfus cüzdanlarında Tunceli yazıldığı için ön şartla kötü muamele uygulandığına ve cezaevi dışında Tuncelili olmaları nedeni ile her ne nedenle olursa olsun güvenlik birimleriyle karşılaştıklarında olumsuz farklı muamele gördüklerine ait inancın hâlâ yerleşik olduğu görüldü.

Emniyet Müdürlüğü binasının gerek tadilat gerekse donanımı ile yenilenmiş olduğu, nezarethane ve sorgu mekanlarının standart ölçülere kavuşturulduğu saptandı.

1998 yılındaki incelemelerimizde gördüğümüz Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Bölümünün onlarca hücreyi içeren nezarethaneleri (elliden fazla) 2000 yılındaki gözlemimizde yıkılmış, dörder dörder birleştirilmek suretiyle standart ölçülere uygun hale getirilmiştir. Sorgu mekanlarının da düzenlenmiş olduğu kamera ile izleme olanaklarının bulunduğu görülmüştür.

Muamele sorunları konusunda halkın, görevlilerin, tutuklu ve mahkumların sözleri ve anlatımları artık eskiyi hatırlama yönünde değil, yeni yapılanlar ve yapılacaklar konusunda umutla ileriye doğru bakma yönündedir. *“Çok sorunlar, çok acılar, çok vahşet oldu.... şimdi daha iyi.... daha fazla sosyal faaliyet, kültür evleri, sanat ve uğraşı aktiviteleri, gelir getirici iş sahaları istiyoruz”* denilmektedir.

Sorgu personelinin Heyetimizin 1998 yılı gözlemleri ile karşılaştırıldığında çoğunun değişmiş olduğu, 2000 yılında daha eğitilmiş ve terördeki azalma ile birlikte daha nötr davranış içinde bulundukları izlenimi edinilmiştir.

Yakalama ve gözetim altına alma ile ilgili- GMH (Görevli memura hakaret) ve icrai rezalet suçları- Heyetimizce dikkat çekici bulunmuş ve subjektifliği yönünde endişe uyandırmıştır.

İl Emniyet Müdürü ile İl Jandarma Alay Komutanının, eski uygulamalardan farklı üslup ve icraatları, insan haklarına saygı ve güven ortamının yaratılmasında son birkaç senenin başarısını sağladığına ait bir diğer gözlemimizdir.

Emniyet Müdürlüğü fiş bürosundaki tutulan fişlere ait incelenen kayıtlarda ve GBT (Genel Bilgi Toplama)'ye verilme koşullarında yenileşmeye yönelik çok yeterli olmasa da bir çaba gözlenmiştir. Bu konuda Ankara Kaçakçılık, İstihbarat, Harekat ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığının eğitim süreci tüm Türkiye'de devam etmektedir.

Tunceli ili merkez nüfusu 21.000, ilin tüm nüfusu 85.000'dir (tahmini 2000 yılı). Emniyet Müdürlüğü fiş bürosunda ile ait açılmış fiş sayısı ise 32.000'dir. Fiş açma yönetmeliğinin koşulları ve uygulamadaki yanlışlıklar insan hakları özünde nesnelolarak gözden geçirilme-lidir. Heyetimiz bu yönde de düzelme olacağına ilişkin umut taşımaktadır ve en kısa sürede olmalıdır.

Karakol defterlerinin 20.11.1998 Genelgesinden itibaren düzgün tutulmaya başlandığı, tüm vakalara "darp-cebir yoktur" raporu ile "avukat istemedi" ibarelerinin yazılmış olduğu görüldüğü ve bu konudaki sorunların devam ettiği saptandı. Karakol nezarethane kayıtlarında görevli memura hakaret ve icrayi rezalet suçlarının yoğun olarak yer aldığı dikkat çekmiştir.

B. YARGILAMA

Adliye binası son derece güzel, temiz, donanımlı ve bilinçli hizmet yürütmeye yönelik görünümde bulunmuştur.

Adil ve zamanında yargılama ile savunma hakkının objektif kullanımı vb. gibi hukuk destek-leri yanında, tarihsel gerçeklere dayalı sosyolojik yapı dikkate alınarak bilinçli ve nesnel çalış-malarla yürütülecek siyasal, sosyal ve ekonomik düzenlemelerin, bu olumlu dönemde hızla devreye sokulmasının çok yararlı olacağı kesindir.

C. CEZA VE İNFAZI

Cezaevi eski küçük bir yapıdır. Cezaevi standartlarına ve koşullarına uygun değildir.

Az sayıda mahkumun bulunduğu cezaevinde, mahkum ve tutuklularda, en çok infazlarının yanma koşullarının önlenbilmesine ilişkin ve cezaevinden çıktıktan sonra ayakta duracak ve yaşayabilecek sosyal güvence ortamlarının oluşturulmasına ait endişelerinin ve af beklenti-lerinin mevcut olduğu görüldü.

Kapatılmış olan cezaevi binalarının (örneğin Pülümür) kültürel aktivite merkezleri haline getirilmesi ile ilgili proje çalışmaları günlük yaşamdaki canlılığı ve umudu daha da artıracak-tır.

D. SONSÖZ

Eksiklikler konusunda; devlet hastanesi ve eğitim kadrolarının tamamlanabilmesi, halkla iliş-kiler ve sosyal çalışmacı desteği verilmesi, okulların tümünün açılabilmesi, yeni iş ve çalışma koşullarının yaratılabilmesi, köye dönüş projelerinin işletilebilmesi, yaylaların açılabilmesi, fiş ve fiş açma yönündeki eğitim ve yenileşme çabalarının artırılması, adli tıp ve doktor rapor-larının baskılardan arınmış daha bilinçli uygulamalarla yürütülmesi, Tunceli Barosunun oluş-turulması hususlarının önemli olduğunu düşünüyoruz.

Yasama, yürütme ve yargı organlarımızın bu konulardaki etkin destekleri Tunceli ilimiz için insan hakları ve hukuk devleti gereği elzemdir. Okuma - yazma oranı % 85'in üzerinde olan Tunceli ili geleceğin önemli bir kültür ve turizm merkezi olmalıdır.

Tunceli ilindeki tüm olumlu gelişmelerin oluşumunda yöneten, denetleyen, katkı ve emek sahibi olan değerli kişi ve kurumların çalışmalarını kutluyor ve devamını diliyoruz.

VII. EKLER

